

Informatiebalie (foto Hans Wilschut)



Exterieur toren tijdens de afbouw van de steiger



MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN

“WE WILLEN ER GEEN VIJFDE ARCHITECTONISCHE LAAG AAN TOEVOEGEN”

In 2003 werd het nog uitgebreid, twee jaar later begon het aanpassen en restaureren van Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam. De basis werd ooit gelegd met een bouwwerk van de hand van stadsarchitect Ad van der Steur; in de decennia erna werd het museum in een aantal stappen uitgebreid. Die Van der Steurvleugel zo veel mogelijk terugbrengen naar zijn oorspronkelijke staat is een van de uitgangspunten van het project.

Toen in 2005 de voorbereidingen voor de verbouwing begonnen was het museum nog eigenaar van het gebouw. Een jaar later was het in handen van de gemeente Rotterdam. “Het College van B&W besloot destijds om kunstinstellingen te verzelfstandigen en het vastgoed bij het gemeentelijk Ontwikkelingsbedrijf onder te brengen binnen de Maatschappelijke Portefeuille van de sector Vastgoed”, vertelt Patricio Conner van Technisch Beheer Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam (Stadsontwikkeling). “Daardoor ontstond een andere situatie en werd de gemeente – als

eigenaar – de nieuwe opdrachtgever. Voor ons was het uitgestelde maar noodzakelijke herstel zeg maar de bruidsschat van die verzelfstandiging.” Naast het restaureren en het uitvoeren van onderhoud was ook een upgrade van het gebouw nodig, zo bleek uit onderzoek. “Voor het monumentale deel van het gebouw hebben we onder meer een BRIM-subsidie aangevraagd. Die is verstrekt met als voorwaarde dat bepaalde werkzaamheden – zoals de restauratie van de toren – voor eind 2011 klaar moeten zijn. Naar verwachting zal de restauratie van de toren medio 2011 gereed zijn.”

KLEINE KABINETTEN

Museum Boijmans van Beuningen opende in 1935 haar deuren. In het gebouw, ontworpen door stadsarchitect Ad van der Steur, werd een bestaande collectie ondergebracht, onder meer de kunstverzameling die de jurist Boijmans na zijn overlijden in 1849 aan de stad naliet. In de jaren zestig bleek het gebouw niet meer te voldoen aan de eisen van die tijd en er volgde een uitbreiding. “De kunstwerken werden groter, er kwam driedimensionale kunst, en de kleine kabinetten van Van der Steur waren daar niet voor geschikt”, zegt Wout Braber, hoofd huisvesting en onderhoud van het museum. ▼

SPECIALE CONSTRUCTIE

Voor de werkzaamheden aan de Van der Steurvleugel, het monumentale deel van Museum Boijmans van Beuningen werd het in restauraties gespecialiseerde Aannemersbedrijf Huurman BV uit Delft ingeschakeld. “We zijn betrokken bij het restaureren van de toren en de verplaatsing van de centrale meldkamer”, maakt adjunct-directeur en projectleider Henny van Snek duidelijk. “Wat de meldkamer betreft hebben we de oude ruimte bouwkundig op orde gebracht en heringericht.”

Voor het werk aan de buitenzijde van de toren kwam er een speciale steigerconstructie, legt Van Snek uit. “De binnenplaats van het gebouw, waar de steiger ook moest worden geplaatst, heeft niet voldoende draagkracht. Daarom hebben we de steiger aan deze kant aan de toren opgehangen. Aan de buitenzijde kon hij wel op de grond worden geplaatst.”

Aannemersbedrijf Huurman heeft in de toren de detaillering van de messing ramen aangepast zodat de dubbele beglazing door enkele beglazing vervangen kon worden – om het vochtprobleem op te lossen – en op een zodanige wijze dat herstel in de toekomst van binnenuit kan plaatsvinden. Verder zijn diverse stalen onderdelen van de constructie vervangen die door roestvorming als gevolg van het condensprobleem waren aangetast en werd er in het bovendeel van de toren ventilatie aangebracht, eveneens om condensvorming te voorkomen. Aan de buitenzijde werd het metsel- en voegwerk waar nodig aangepakt. “Momenteel en de komende tijd ligt de nadruk van ons werk aan de binnenzijde, onder andere het vernieuwen van de elektra, schilder- en stucwerk en het afwerken van de voorruimtes van de toekomstige meldkamer.”



Toren Boijmans van Beuningen in de steigers

"De architect Bodon ontwierp een uitbreiding die aansloot bij het door Van der Steur ontworpen gebouw. Die wist in de jaren dertig nog welke collectie er in gevestigd zou worden, voor Bodon gold dat niet. Daarom kreeg het nieuwe deel een meer flexibel karakter." Na deze uitbreiding, die in 1972 klaar was, volgden nog een uitbreiding naar een ontwerp van Hubert-Jan Henket (Paviljoen van Beuningen/de Vriese) in 1992 en in 2003 een afdeling met publieksruimten en kantoren, ontworpen door het Gentse architectenechtpaar Robbrecht en Daem. Niet lang erna werd begonnen met de voorbereidingen voor de restauratie en verbouwing.


TRANSPARANT

Uitgangspunt van die plannen was onder meer het in stand houden van het mo-

numentale deel van het gebouw, de Van der Steurvleugel, geven Conner en Braber aan. Daarnaast waren er dus de aanpassingen om de functionaliteit van het gebouw te verbeteren, en onderhoud. "Bij dat onderhoud ging de aandacht eerst uit naar zaken die prioriteit hadden", merkt Patricio Conner op. "Dit omdat uitstel zou gaan leiden tot technische problemen. Zo was er een vochtprobleem in het auditorium, was er sprake van doodslaande gevels en waren de tuinmonumenten dringend aan onderhoud toe. Verder is de binnenplaats aangepakt. De capaciteit van het afwateringssysteem is aangepast inclusief de integrale afwerking van de binnenplaats. Dat werd gecombineerd met de herstructurering van de entree." "De oorspronkelijke entree, die een tijdlang gesloten is geweest, werd in ere hersteld en de moderne entree heeft een transparanter

karakter gekregen; daarmee heeft hij een veel uitnodigendere uitstraling gekregen", vult Wout Braber aan. Momenteel wordt er gewerkt aan de toren en recent is eveneens de centrale meldkamer naar een grotere ruimte verplaatst. De toren kende onder meer een condensprobleem vanwege verkeerd uitgevoerd ingrepen in de jaren tachtig (zie kader). De beglazing werd vervangen, het voegwerk deels hersteld en de elektriciteit werd vernieuwd. "Dat was niet voorzien, maar we werden tijdens het werk ingehaald door nieuwe wet- en regelgeving, in dit geval de NEN 3140", maakt Braber duidelijk. Als de toren klaar is volgen er nog enkele andere fasen ten behoeve van de instandhouding van de overige delen van de monumentale gebouwen van Museum Boijmans van Beuningen zoals het restaureren van de gevels van de Van der Steurvleugel en di-

(Advertenties)

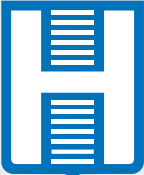


**Aannemersbedrijf
Huurman bv**

Vestiging Delft
Buitenwatersloot 316
Postbus 87
2600 AB Delft
Tel. 015 2141745
Fax 015 2130322

Vestiging Dordrecht
Einsteinstraat 67
3316 GG Dordrecht
Tel. 078 6521247

www.huurmandelft.nl
mail@huurmandelft.nl



**AANMERSBEDRIJF
HUURMAN**

ToornendPartners

Voor bouwen
en gebouwen

Projectmanagement en advies voor cultuurgebouwen



ToornendPartners
Wagenweg 58
2012 NG Haarlem

T 023 531 90 95
F 023 531 84 70

info@toornend.com
www.toornend.com

verse restauratieve werkzaamheden zoals opgenomen in het restauratieplan. Wanneer het project kan worden afgerond, kunnen Braber en Conner nog niet precies zeggen. "We weten wat er nog moet gebeuren, maar zijn enerzijds afhankelijk van beschikbare budgetten en anderzijds van de bedrijfsvoering. Het museum draait gewoon door en daar moeten we tijdens de werkzaamheden rekening mee houden." ■



Lantaam met spiltrap



Tourniquet oorspronkelijke entree

TERUGHOUDEND INGRIJPEN

De plannen voor de restauratie en het aanpassen van Museum Boijmans van Beuningen zijn gemaakt door twee architectenbureaus die voor deze gelegenheid hun krachten en specifieke kennis hebben gebundeld: Molenaar & van Winden Architecten uit Delft en Walraad Architecten uit Utrecht. Joris Molenaar en Jan-Willem Walraad geven aan dat ze zichzelf bij dit project min of meer als 'onzichtbare architecten' zien. "We willen er geen vijfde architectonische laag aan toevoegen. We hebben het gebouw als het ware gelezen en geven nu advies en wijzen op de mogelijkheden. Het monumentale deel was door ingrepen in de loop der tijd wat verrommeld en dat herstellen we waar het mogelijk is. Je kunt dat het beste omschrijven als terughoudend ingrijpen."

Het werk begon voor de twee bureaus met een onderzoek naar het Van der Steurgebouw, legt Molenaar uit. "Dat moest zo veel mogelijk naar zijn oorspronkelijke staat worden teruggebracht, zonder de functionaliteit uit het oog te verliezen. Er zijn in de loop der tijd om bepaalde redenen aanpassingen gedaan; die kun je niet terugdraaien." Een van de wensen van het museum was om bij het vernieuwen van het moderne entreegedeelte ook vijf kunstenaars een rol te laten spelen. Molenaar: "Dat was even zoeken naar een goede middenweg. Als architecten denken wij vanuit het object, het gebouw, de kunstenaars redeneren vanuit de kunst. Verder hebben we de oorspronkelijke entree weer in gebruik genomen. Dit was een in een eerder stadium door de directie van het museum genomen besluit en werd ondersteund door de architecten." Die oorspronkelijke entree was door Van der Steur namelijk bedoeld om de bezoeker vanaf die plek als vanzelf door het museum te leiden, aldus Molenaar.

Een ander ingrijpend onderdeel van het project zijn de werkzaamheden aan de toren. Die was in de jaren tachtig al eens gerestaureerd, maar niet op de juiste wijze. Daardoor was er een vochtprobleem in de toren ontstaan, legt Jan-Willem Walraad uit. "Aan de buitenzijde is de toren destijds gehydrofobeerd en het voegwerk is niet op de juiste wijze aangepakt. Bovendien werd de lantaarn voorzien van dubbele beglazing omdat men destijds in de veronderstelling was dat het toen ook al spelende vochtprobleem zijn oorzaak aan de buitenzijde had." Dat was echter niet het geval, aldus Walraad, het was juist het binnenklimaat van het museum dat voor condensvorming in de toren zorgde. "Door ventilatie aan te brengen reageert het bovenste deel van de toren nu op het buitenklimaat. Verder is de dubbele beglazing vervangen door enkele." In deze fase is eveneens de meldkamer verplaatst naar een grotere ruimte. Een ingrijpende klus, noemen Molenaar en Walraad het, die echter zonder noemenswaardige problemen kon worden uitgevoerd. Zowel aan de nieuwe meldkamer als aan de toren wordt momenteel nog gewerkt. Die werkzaamheden moeten voor het eind van het jaar klaar zijn. Dan staat alweer een volgende fase op de planning, geven de twee architecten aan. "We hebben een goed totaalbeeld van wat er nog moet gebeuren, maar kunnen niet alles in één keer doen. Daar is het gebouw te groot voor." De gemeente werkt momenteel aan een plan voor de toekomstige projecten.

ONTZORGEN

ToornendPartners uit Haarlem – een onafhankelijk adviesbureau voor bouwen en gebouwen – werd medio 2005 benaderd om de restauratie- en verbouwwerkzaamheden aan Museum Boijmans van Beuningen in goede banen te leiden. "Zie ons als een soort spil in het gebeuren, een partij die adviseert en ondersteuning biedt bij de besluitvorming", vertelt algemeen directeur Jean Hilgersom. "Onze taak is het om de opdrachtgever te ontzorgen. We doen onder meer het management en bewaken de kwaliteit, kosten en planning." ToornendPartners kreeg onder meer te maken met een wisseling van opdrachtgever, het verzoek om het architectenteam te laten samenwerken met enkele kunstenaars bij het realiseren van de vernieuwde entree en het gegeven dat het museum tijdens de werkzaamheden geopend moest blijven. "Dat betekent steeds in overleg blijven en van meet af aan goede afspraken maken." Een ingewikkeld onderdeel was volgens Hilgersom het verplaatsen van de centrale meldkamer. "Daar kwam heel wat meer bij kijken dan je zo op het eerste oog zou verwachten. De meldkamer moest namelijk te allen tijde blijven functioneren. Aan die verplaatsing ging dan ook een uitgebreide voorbereiding vooraf."

Een volgende stap voor ToornendPartners is het meedenken over de energiehuishouding van het museum. "Het moet een A-label gebouw worden. Dat is een ambitie dat past bij het streven van Rotterdam om in 2020 een CO₂-neutrale stad te zijn. Uit die ambitie is verder op te maken dat er naar gestreefd wordt om op termijn al haar Maatschappelijke vastgoed te verduurzamen."